
IZ LJUBEZNI IN ZARADI LJUBEZNI. IZRAŽANJE ČUSTEV KOT VZROKOV ČLOVEKOVIH ODZIVOV S POMOČJO PREDLOŽNIH ZVEZ

V članku preučujem slovenske konstrukcije z vzročnim predlogom *zaradi* in prostorskimi *od*, *v* in *iz*, ki se uporabljajo za izražanje čustva kot notranjega vzroka človekovega vedenja. Izhajam iz predpostavke, da izbira predloga ni arbitrarna, ampak je pogojena s konceptualnimi in pragmatičnimi dejavniki. Dokazujem, da je izbira prostorskega predloga pogojena s tem, ali se čustvo dojema kot sila, ki nadzoruje človeka in njegovo ravnanje, ali kot sila, ki jo nadzoruje človek. Predlog *zaradi* ponuja razlago vzročnega razmerja med čustvom in posledičnim dogodkom, zato ga lahko uporabljamo ne glede na to, ali se dano čustvo dojema kot nadzorovano ali nenadzorovano.

Ključne besede: predlogi, čustva, vzročnost

1 Uvod

S psihološkega vidika nastajajo čustva kot biološki odzivi na zunanje ali notranje dražljaje, njihovo doživljanje pa spremljajo somatske, kognitivne in vedenjske aktivnosti človeka.¹ Na jezikovni ravni te procese opisujemo z izrazi, katerih analize dajejo jezikoslovcem vpogled v t. i. naivno sliko čustev. Eno od spoznanj leksikalnega in kognitivnega pomenoslovja je, da čustva definiramo s pomočjo prototipskega scenarija, katerega bistveni element je vzročnost.² Gre za vsaj dve vzročno-posledično povezani razmerji. Prvo obstaja med danim dogodkom in čustvom, ki mu sledi. Na primer, uspeh drugih dojemamo kot vzrok za zavist, gl. (1a). Drugo razmerje obstaja med čustvom in človekovim vedenjem, ki spremlja

¹ Gl. pregled psiholoških modelov emocij v Lamovec (1991: 47–116).

² Npr. Wierzbicka (1996: 161) in Kövecses (1990: 184).

to čustvo. Na primer, zavist dojemamo kot vzrok za škodoželjnost, kar zrcali zgled v (1b):

(1)

- a) *Saj veste, da vam zavidajo zaradi vašega uspeha.*³
- b) *Lahko se najde nekdo, ki bi zaradi zavisti podrl vaše sanje.*

Prototipski scenarij čustev sestavljajo torej naslednji časovno in vzročno-posledično povezani elementi: začetek in trajanje čustva kot odgovor na dražljaj, ki se dojema kot vzrok, in človekovi odzivi kot odgovor na čustvo, ki se dojema kot vzrok. Vzroke čustev in čustva kot vzroke lahko izražamo s pomočjo konstrukcij s predložnimi zvezami. Vzroki čustev se zrcalijo v konstrukcijah z vezljivim predložnim predmetom, ki nastopa ob glagolih čustvovanja: **glagol čustvovanja + predložna zveza** (1a). Čustva kot vzroke kodiramo s pomočjo konstrukcij z nevezljivim prislovnim določilom ob glagolu, ki izraža posledično reakcijo: **predložna zveza s samostalnikom čustva + glagol** (1b).⁴ Isti stavek lahko vsebuje dve predložni zvezi, ki zrcalita dva vzročno-posledično povezana elementa čustvenega scenarija: vzrok za nastanek čustva in isto čustvo kot vzrok za posledično reakcijo, npr.

(2)

Začutil je, da se mu v jezi zaradi zamujene priložnosti spet stiska želodec.

Gre za vzročno veriženje (Uhlik, Žele 2020: 27), ki ga Dirven (1997: 57) za domeno čustev definira kot verigo čustvene vzročnosti (ang. *chain of emotional causality*).

V članku se ukvarjam z izražanjem čustev kot vzrokov človekovih odzivov, torej z navedenim drugim tipom konstrukcij. V slovenskem jeziku tovrstne konstrukcije vsebujejo vzročni predlog *zaradi* ali enega od prostorskih predlogov *od, iz* ter *v*, ki se rabijo v vzročni funkciji.⁵ Zgledi z glagolom *razbiti* v (3) dokazujejo, da lahko za izražanje jeze kot vzroka uporabimo predložno zvezo z vsakim od obravnavanih predlogov.⁶

(3)

- a) *To je tako razjezilo našega asa, da je na polovici srečanja, ko je zadržal proti svoji klopi, zaradi jeze z udarcem s palico razbil pleksi steklo /.../.*
- b) *Dvakrat sem interveniral in uspel, toda bivši župan je takrat od jeze prvič razbil šipo na vratih na Magistratu /.../.*

³ Vse obravnavane zglede navajam iz Gigafide 2.0.

⁴ V obeh konstrukcijah namesto glagola lahko nastopajo analitične konstrukcije, npr. glagolsko-samostalniške, gl. *podreti sanje* v (1b).

⁵ Vzročni pomen predlogov *od* in *iz* navaja Toporišič (2000: 418–420), zveze tipa *od veselja jokati* in *iz trne molčati* pa šteje med zveze, ki izražajo vzročnost (Toporišič: 417). V nadaljevanju navajam dejstva, ki dokazujejo, da ima vzročni pomen tudi predlog *v*.

⁶ Glagol *razbiti* v predložni zvezi z *zaradi* ima v Gigafidi 2.0 eno konkordanco, šest z *od* in *iz* in dva-ndvajset z *v*.

- c) *Iz jeze sem razbila kozarec in se porezala.*
- d) *P. K. je nato v jezi razbil še steklo na vhodnih vratih.*

Kognitivno jezikoslovje temelji na predpostavki, da je vsaka jezikovna konstrukcija konceptualno motivirana. V zvezi s tem predpostavljam, da izbor predloga v (3) ni arbitraren, temveč je povezan s konceptualizacijo vzročno-posledične situacije, ki jo povzroča čustvo, tipom odziva, ki ga le-to sproži, in pomenom predloga.⁷ V članku zato analiziram ne samo predložne zveze z navedenimi predlogi, ampak celotne konstrukcije, v katerih nastopajo, in raziskujem, kako v njih sodelujejo pomeni predloga, samostalnika in glagola. Zanima me tudi, kako dojetje vzročno-posledične situacije vpliva na semantično vlogo nosilca čustvenega stanja.

Pri analizi se najprej osredotočam na konstrukcije, ki vsebujejo predloge s prostorskim pomenom, in preučujem dejavnike, ki pogojujejo uporabo teh predlogov. Nato analiziram zglede s predlogom *zaradi* in jih primerjam s konstrukcijami s prostorskimi predlogi. Pri tem se navezujem na analize ustreznih predložnih zvez, ki sta jih za angleščino izvedla Dirven (1995, 1997) in Radden (1998) ter prejšnje obravnave slovenskih predlogov v vzročnih konstrukcijah (gl. Będkowska-Kopczyk 2009, 2011 in Uhlak, Žele 2020).

Namen te raziskave je ugotoviti, ali obstaja konceptualno motivirani vzročno-posledični model, po katerem lahko predvidevamo izbiro predloga pri izražanju čustva kot vzroka človekovega ravnanja.

2 Teoretične predpostavke

2.1 Vzročnost v luči konstrukcij s predlogi

Izražanje vzročnosti je zelo obsežna tema. Talmy (1976, gl. tudi 2000), ki se ukvarja z leksikalizacijo konceptualnih sestavin vzročnosti s pomočjo glagolov, našteva več tipov vzročnih situacij glede na konstrukcijo, v kateri nastopa določeni glagol. Za izražanje čustev kot vzrokov je bistven tip, ki ga Talmy (1976: 45) poimenuje *resulting-event causation* (dobesedno: vzročnost s posledičnim dogodkom),⁸ ker ga zrcalijo konstrukcije s predlogi. Kot navaja avtor (Talmy 1976: 52), vzročno-posledično razmerje vsebuje tri elemente: 1) posledični dogodek (Talmy uporablja izraz *simple event*), 2) vzrok oz. vzročni dogodek ter 3) vzročno razmerje med posledičnim dogodkom in vzrokom. Nekateri avtorji (npr. Dirven 1995: 95) namesto termina »dogodek« uporabljajo »situacija«, ki se nanaša na dogodke, stanja, procese, in dejavnosti. Pri Talmyju je termin »dogodek« (ang. *event*) širši in

⁷ Z vodili pri presoji in izbiranju predlogov za izražanje vzročnosti v slovenščini in drugih slovanskih jezikih (ruščini ter štokavščini) se ukvarjata Uhlak in Žele (2020).

⁸ V slovenščini se za ta tip vzročnosti uporablja izraz vzročno-posledično razmerje (Uhlak, Žele 2020).

pokriva še ostale navedene vrste »situacij«. Luraghi (2003: 36) dodatno opozarja na dejstvo, da se samostalniki, ki poimenujejo vzroke, nanašajo še na naravne sile in abstraktne pojave.⁹

Samostalniške vzročne konstrukcije s predlogi lahko izražajo več tipov vzrokov.¹⁰ Rusko jezikoslovje (gl. Say v tisku, Uhlik, Žele 2020) navaja številna merila, ki motivirajo izbiro ustreznih predlogov oz. sklonov.¹¹ Ta merila se povezujejo s prostorsko motivacijo vzroka (notranji ali zunanji) in njegovo časovno opredelitvijo (istočasni ali neistočasni s posledičnim dogodkom). Poleg tega je pomembno še dejstvo, ali vzrok dojemamo kot objektivnega ali subjektivnega (oz. vzrok hotenega, zavestnega ali nehotenega, nezavednega ravnanja), kot posrednega ali neposrednega (gl. primere v Uhlik, Žele 2020).

V samostalniških vzročnih konstrukcijah, ki se nanašajo na psihološko stanje ali lastnost oseba posledične povedi, se vzrok interpretira kot notranji in neposredno povezan s posledično situacijo (Uhlik, Žele 2020: 23). Čeprav se interpretacija ujema s prostorskim dojetjem človeka kot posode, ki vsebuje čustvo (npr. *vzbuditi v kom jezo, strah je v kom, biti poln sovraštva*) (Kövecses 2000: 65), se v luči predložnih zvez s prostorskimi predlogi čustva kot vzroke človekovega vedenja dojemajo kot entitete, ki obstajajo neodvisno od človeka, na kar opozarja Radden (1998: 275). V nadaljevanju dokazujem, da nam opredelitev prostorskega dojetanja čustva kot vzroka v smislu sheme podobe lahko pomaga v semantični interpretaciji vrste vzročno-posledičnega razmerja.¹²

2.2 Metaforizacija prostorskih razmer

Kognitivno jezikoslovje izpostavlja, da so predlogi s prostorskim pomenom večpomenski in tvorijo semantične mreže, ki v centru zajemajo t. i. prototipski pomen (gl. npr. Dirven 1995, Šarić 2008). Prototipski pomen se nanaša na prostorske razmere in je najbolj shematičen, zato je v slovarju ponavadi naveden na prvem mestu (npr. prototipski pomen *iz* 'izražanje premikanja iz notranjosti predmeta ali prostora navzven', SSKJ²). Prototipski pomen se nato povezuje z drugimi prostorskimi pomeni (npr. *iz* izraža izhodišče, izvor ali pripadnost) in se metaforično širi v abstraktne domene, med katere spadata vzročnost in čas (npr. *iz* izraža časovno izhodišče, vzrok, način, itd.).

⁹ Konceptualizacijo čustev kot vzrokov s pomočjo izhodiščne domene SILE je na primeru konstrukcij s slovenskimi in poljskimi prostorskimi predlogi analizirala Będkowska-Kopczyk (2009, 2011). V razdelku 3 se nanašam na ugotovitve iz teh virov.

¹⁰ Termin samostalniška vzročna konstrukcija prevzemam po Sayu (gl. Say v tisku).

¹¹ V slovanskih jezikih se za izražanje vzrokov uporabljajo tudi konstrukcije z brezpredložnim orodnikom, gl. npr. Kempf (2007: 70–71) in Będkowska-Kopczyk (2011: 254–256).

¹² Sheme podobe, med katere sodijo npr. POSODA, POT, IZHODIŠČE, CILJ, SILA, so predkonceptualne strukture (oz. vzorci), ki se v našem spoznavnem sistemu oblikujejo od prvih dni življenja in s pomočjo katerih urejamo fizično in mentalno izkušnjo (Johnson 1990: 29). Na njih temeljijo prostorske oz. orientacijske metafore (Lakoff, Johnson 1980: 14–18).

Drugačen pristop zagovarja Szwedek (2009), ki pravi, da so različni pomeni določenega predloga del konteksta, v katerem se le-ta pojavlja. Avtor se nanaša na Langackerjevo razlikovanje med konceptoma: stvar (ang. *thing*) in odnos (ang. *relation*). Stvari poimenujemo s pomočjo samostalnikov, odnose pa z glagoli in predlogi. Glagole uporabljamo za izražanje časovnih odnosov (npr. *knjiga leži/bo ležala na mizi*), predloge pa za prostorske odnose med stvarmi (*knjiga leži na mizi*). Odnosi so konceptualno odvisni, ker nismo zmožni konceptualizirati povezav, ne da bi hkrati konceptualizirali enote, ki so povezane (Langacker 1987: 215 po Szwedek 2009: 173). Predlogi zato nikoli ne nastopajo brez samostalnikov in glagolov, ampak skupaj z njimi tvorijo glagolsko-samostalniške konstrukcije in šele interpretacija celotnih konstrukcij nam omogoča razlikovanje med njihovimi pomeni oziroma funkcijami. Po Szwedku predlogi obdržijo svoj prostorski pomen v konstrukcijah, ki se nanašajo na abstraktne domene (npr. *poglej v prihodnost*). Kot pravi: ko se abstraktni pojav konceptualizira kot fizični predmet, se razmere avtomatsko prenašajo s konkretnih objektov na abstraktne zaradi procesa podedovanja lastnosti (ang. *inheritance of properties*) (Szwedek 2009: 177), kar pomeni, da v zvezah s samostalniki, ki izražajo abstraktne pojme, predlogi izražajo prostorske odnose med abstraktnimi stvarmi.¹³ Izjema so predlogi z inherentnim metaforičnim pomenom, kot sta *zaradi* in *spričo*, ki se rabijo samo za izražanje vzročno-posledičnih razmerij.

V tem članku namesto Szwedkovega termina »kontekst« uporabljam »konstrukcija«, ki ga v skladu s kognitivnim pristopom definiram kot konvencionalizirano povezavo med obliko in pomenom. V skladu z njegovo razlago predpostavljam, da v zgledih s predlogi *od*, *iz* in *v* ne gre za metaforično širitev v domeno vzročnosti samo predlogov, temveč celih konstrukcij s temi predlogi, ki se v njih rabijo v vzročni funkciji.

2.3 Čustva kot vzroki človekovih odzivov¹⁴

Odzivi na čustva, zabeleženi v jeziku, so deloma pogojeni s človekovo biologijo oz. fiziologijo, deloma pa s kulturnimi vzorci obnašanja. Battacchi

¹³ Gre za to, da abstraktne pojave ali konkretne dogodke (ki sicer potekajo v času in se izražajo z glagolom) dojemamo kot predmete (oz. stvari) in jih izražamo s samostalnikom posamostaljenega stanja (nominalizacija). Na primer če nekdo joče, ker čuti bolečino (ki je v tem primeru vzročni dogodek), izrazimo to s pomočjo samostalnikov *jok* in *bolečina*, npr. *jok od bolečine* (primer prevzet po Uhlík, Žele 2020: 22). Szwedek to pojasnjuje s konceptualno zmožnostjo človeka, ki jo poimenuje objektivitacija oz. konceptualno opredmetenje. Tudi Lakoff in Johnson (1980: 30) pravita, da dogodke konceptualiziramo kot predmete, dejanja kot substance, stanja pa kot posode. Če spadajo metafore, ki imajo kot v izhodiščni domeni predmete, substance in živa bitja, med ontološke, sodijo metafore z izhodiščno domeno posode med prostorske. Vendar pa so, kot pravi Szwedek, tudi posode fizični predmeti (Szwedek 2011: 353), zato se čustva dojemajo kot stvari in so vse jezikovne metafore s samostalniki čustev v prvi vrsti ontološke metafore.

¹⁴ V slovenskem jezikoslovju je frazeologiji, ki zrcali jezikovno sliko posledic čustev, namenjenih že kar nekaj raziskav, mdr. Jemec (1999), Będkowska-Kopczyk (2004, 2009, 2011), Stramlič Breznik (2018), Będkowska-Kopczyk, Fantur (2018).

in dr. (1997: 21) opredelijo nekaj tipov bioloških in psiholoških reakcij, med katere spadajo: 1) fiziološke (povzročene s fiziološkimi procesi, ki jih sproži avtonomni živčni sistem, in so opazne tako znotraj telesa, npr. izločanje žolča, hitrejši utrip srca), 2) mentalne (npr. mentalne motnje), 3) tonične (povezane z delovanjem mišic, npr. drža telesa, otrplost, tresenje), 4) instrumentalne motorične (pripravljenost za dejanje, npr. beg ali boj), 5) ekspresivne motorične (mimika, geste, vokalizacije, paralingvistični odzivi, npr. vzkliki, jok), 6) ekspresivne jezikovne (npr. preklinjanje v jezi), in 7) subjektivne (občutki, ki jih sprožijo čustva).¹⁵

Navedeni odzivi so zabeleženi v vsakodnevem jeziku, zlasti v frazeoloških enotah in kolokacijah (npr. *umreti od strahu* ali *počiti od jeze*), ki zrcalijo naivno sliko čustev.¹⁶ Kognitivno jezikoslovje tovrstne enote razlaga predvsem z metonimijo REAKCIJA STOJI ZA ČUSTVO (Kövecses 1990: 209), ki jo za vsak izraz bolj natančno opredelimo. Na primer *umreti od strahu* zrcali metonimijo SMRT STOJI ZA STRAHOM, *eksplodirati od jeze* pa SILOVITO SE RAZLETETI STOJI ZA JEZO.¹⁷ Metonimična motivacija se prekriva z metaforično, ki temelji na več dejstvih. Kot prvo, dejanski vzroki reakcij, ki spremljajo doživljanje čustev, so kompleksni nevrološki in psiho-somatični procesi, ki se sprožijo, ko človek zazna prek čutil dražljaje (gl. npr. LeDoux 1996: 163–165). Iz tega razloga zrcalijo vsi primeri strukturalno metaforo ČUSTVO JE VZROK ČLOVEKOVEGA VEDENJA, ki odseva naivno razumevanje čustev, ne pa psiho-somatičnih procesov kot vzrokov človekovih odzivov.¹⁸ Kot drugo, nekateri izrazi opisujejo spremembe, ki se človeku dejansko ne morejo zgoditi, na primer če človek res lahko umre med doživljanjem intenzivnega čustvenega stanja, pa lahko eksplodira samo predmet. Kot tretje, jezikovni izrazi, ki vsebujejo predložne zveze s prostorskimi predlogi in zrcalijo tudi prostorsko dožemanje čustev, so primer orientacijskih metafor.

3 Analiza

Obravnavane konstrukcije izražajo vzročno-posledična razmerja v domeni čustev. Če čustvo dojemamo kot notranji vzrok človekovega vedenja, mora človek to čustvo občutiti, sicer ne bi vplivalo na njegovo ravnanje. Predpostavljam torej, da ima osebek v vseh zgledih semantično vlogo nosilca

¹⁵ Poleg zgoraj navedenih bioloških in psiholoških odzivov organizma čustva povzročajo tudi določene vedenjske reakcije človeka v družbi (gl. dalje).

¹⁶ Čeprav jezikovne slike ne smemo poistovetiti z znanstvenimi opisi, se le-ta lahko z njimi prekriva, zlasti če gre za somatske posledice intenzivnih čustev (gl. Będkowska-Kopczyk, Fantur 2018).

¹⁷ Gre tudi za to, da reakcijo, ki jo izraža jezikovna enota, lahko prepoznamo kot del scenarija doživljanja danega čustva, četudi to čustvo eksplicitno ni izraženo. Na primer, tresenje tipično povezujemo s tem, da ta oseba doživlja strah, gl. *Zaslišala je zvok odpiranja vrat. Stresla se je. V njeni sobi je bil vsiljivec.*

¹⁸ Strukturalne metafore temeljijo na medpodročni preslikavi med dvema abstraktnima konceptoma (Lakoff, Johnson 1980: 61–68).

stanja (ang. *experiencer*), bolj natančno nosilca čustvenega stanja,¹⁹ in da se ta semantična vloga prekriva še z drugo, odvisno od vrste reakcije, ki jo izraža glagol.

V nadaljevanju raziskujem, katere izmed zgoraj navedenih tipov reakcij kodirajo glagoli v konstrukcijah z obravnavanimi predlogi. Pri analizi konstrukcij s predlogi *od*, *iz* in *v* se ukvarjam s prostorsko konceptualizacijo čustev kot vzrokov ter razlagam konceptualno povezavo med njihovim prostorskim in vzročnim dožemanjem. Pri analizi konstrukcij s predlogom *zaradi* se sprašujem, ali poleg vzročnega pomena lahko prispeva še racionalno oziroma objektivno razlago povezave med čustvom in posledico.

3.1 Predlog *od*

Predlog *od* nastopa predvsem v kolokacijah, ki izražajo zgoraj navedene nehotene in hipne fiziološke (npr. *vreti*, *kipeti*, *kuhati se od jeze/besa/sovraštva*, *biti slep od ljubezni/sovraštva*, *žareti od navdušenja/veselja/ljubezni*, *umreti od strahu*), mentalne (npr. *komu se zmeša od strahu/jeze/ljubezni*, *biti nor od ljubezni*), tonične (*otrpniti*, *otrdeti*, *okameneti*, *odreveneti*, *ohrometi od strahu*), instrumentalne (*odskočiti*, *bežati od strahu*, *razbijati od jeze*, *cepetati od jeze/navdušenja*, *divjati od jeze/navdušenja*), ekspresivne (*eksplorirati od jeze/navdušenja*, *pobesneti od jeze*, *jokati od jeze/strahu/sočutja*, *kričati od strahu/navdušenja*) in subjektivne reakcije (*biti ves iz sebe od navdušenja/jeze*). Kot je že zgoraj navedeno, so tovrstni odzivi pretežno konvencionalizirani v frazeoloških enotah, ki jih SSKJ² navaja z označbo »ekspresivno« (gl. npr. »ekspr. je ves zelen od jeze«). Predložne zveze z *od* se zelo redko pojavljajo z glagoli, izražajo človekovo ravnanje, na primer v (3b) in (4):

(4)

Zahtevala sta denar. Fanta in dekle so odgovorili, da denarja nimajo, tedaj pa je Mojsič v obraz in tilnik brcnil Miho Z., ta je padel vznak, njegov prijatelj Jure R. pa je od strahu izročil nasilnežem 600 tolarjev in 300 tolarjev jim je dal še Miha Z.

V zgledih, ki se nanašajo na nezavedne telesne in mentalne odzive, čustveno stanje povzroča v človeku drugo stanje (posledični odziv). V zgledih, ki zrcalijo instrumentalne ali ekspresivne odzive, je čustvo zelo močno in povzroča dejanje (npr. *bežati*, *kričati od strahu*), ki pa je vendarle izven človekove kontrole. Navedeno velja tudi za primera (3b) in (4). Uhlak in Žele (2020: 27) navajata, da gre v tovrstnih primerih za nizko stopnjo vršilskega (kar se nanaša tako na nezavedno stanje kot dejanje). Vse oblike vedenja, ki se zrcalijo v konstrukcijah z *od*, ne nastajajo

¹⁹ Uhlak in Žele (2020: 24) isto dejstvo definirata tako, da pri notranjih vzrokih (med katere spadajo čustva) vloga osebkov sovpada z vlogo nosilca vzroka, torej nosilca stanja ali procesa, ki je v konkretnem besedilu določen kot vzrok.

samodejno, ampak so prisilne,²⁰ ker je osebek hkrati prizadet s strani čustva kot vzroka. Na tej osnovi lahko ugotovimo, da se vloga nosilca čustvenega stanja v zgledih, ki se nanašajo na spremembe fizičnega ali mentalnega stanja, dodatno prekriva z vlogo nosilca posledičnega stanja, ki meji na vlogo prizadetega (paciensa). Po isti logiki trdim, da se vloga nosilca čustvenega stanja v zgledih, ki izražajo dejanja, prekriva z vlogo, ki jo definiram kot prisilni vršilec dejanja.²¹

Lahko se vprašamo, kako se navedena vzročno-posledična razmerja ujemajo s prostorsko konceptualizacijo čustva. Predlog *od* ima ablativni pomen in prototipsko izraža izhodišče gibanja, pri čemer oblika izhodišča prostorsko ni definirana.²² Objekt se v prostoru premika sam (npr. *odbiti se od kamna*) ali ga poganja neka sila (povzročitelj) v primeru prisilnega gibanja (npr. *pahniti kaj od sebe*). Ker izražajo metaforični primeri s samostalniki čustev prisilne spremembe, sklepamo, da gre v njih za analogijo s prisilnim gibanjem (gl. opombo 20). Prisilne spremembe v človeku izražajo tudi konstrukcije s predlogom *od* in samostalniki, ki poimenujejo vidne in nevidne pojave oziroma okoliščine, med katere sodijo npr. ogenj, mraz, toplota, vročina, vročica, bolečina, bolezen, napor, lakota itd.

(5)

- a) *Prasketalo je na moč glasno in nebo je žarelo od ognja /.../*
- b) *Obraz mi je otrpel od mraza.*
- c) *Od vročine in telesnega napora se mi je začelo vrteti.*

Tovrstne pojave konceptualiziramo kot naravne sile, ki jih človek ne nadzoruje, zato lahko ugotovimo, da se tudi vzroki nehotenih odzivov prostorsko dojemajo kot sile, ki jih človek ne more nadzirati (Będkowska-Kopczyk 2011: 260–263). Po Johnsonu (1990: 43–44) gestalt²³ v pojem sile vključuje naslednje sestavine: interakcijo, vektor delovanja sile, izvor in cilj njenega delovanja, pot premikanja objekta, stopnjo intenzivnosti in vzročnost. Na tej osnovi sklepamo, da se v obravnavanih konstrukcijah čustvo dojema kot izhodišče delovanja sile in da je

²⁰ Za naše razlage je pomembno dejstvo, da se vsaka vrsta spremembe stanja metaforično dojema kot gibanje (Talmy 2000a: 237). Talmy opozarja na dejstvo, da je naša percepcija gibanja v prostoru povezana hkrati z dojetjem vzročnosti. Gibanje je torej lahko povzročeno s strani osebe, ki se premika (ang. »self motion« ali *self-instigated motion*, npr. *iti, peljati se, plavati*), lahko je neagentivno oziroma samodejno (ang. »non-agentive motion« ali »autonomous motion event«, npr. *pasti, potoniti*), lahko je tudi povzročeno s strani zunanega dejavnika, torej prisilno (ang. »caused motion«, npr. *spraviti, peljati koga, kaj kam*). Pri zadnjem tipu gibanja se zunanji dejavnik konceptualizira kot SILA.

²¹ Po Talmyju (2000: 473) lahko konstrukcije z glagoli, ki izražajo neko dejanje, predpostavljajo dva tipa vršilca: 1) agens (vršilec dejanja) se nanaša na osebek, ki dejanje nadzoruje in ga opravlja namerno (npr. *razbiti kozarec*), 2) avtor se nanaša na osebek, ki dejanje opravlja nenamerno (npr. *slučajno razbiti kozarec*). Osebku v stavku *Janez je od jeze razbil kozarec* bi lahko določili vlogo Tamyjevega avtorja, vendar bi se s tem izgubila vzročna sestavina celostnega prizora.

²² Po SSKJ² se *od* uporablja za izražanje 'premikanja iz položaja v neposrednem dotiku, stiku s kom ali čim'.

²³ Termin »gestalt« se v kognitivizmu nanaša na popolno razumevanje določenega pojma, ki temelji na človekovi izkušnji in kogniciji (gl. Johnson 1990: 41).

človek, ki podoživlja spremembo, konceptualiziran kot cilj tega delovanja. Če povzamemo, v konstrukcijah s predlogom *od* prihaja do prekrivanja med seboj povezanih konceptualnih domen: čustva, vzroka, sile, ki je človek ne nadzira, in izhodišča delovanja te sile.

3.2 Predlog *iz*

Predložne zveze z *iz* ne tvorijo frazeoloških enot, ker nastopajo ob glagolih, ki izražajo različne oblike ravnanja:

- (6)
- a) *Takrat jo je iz jeze vrgla iz stanovanja in od takrat nimata več stikov.*
 - b) *Otrok nisva vzela s sabo iz strahu, da bi pri pregledu kateri kaj izdal.*
 - c) *Svojemu nekdanjemu učitelju je iz hvaležnosti in za spomin izročil svoje knjige /.../.*

Za to ravnanje je značilno, da ni samo nadzorovano s strani človeka, ampak nastaja celo s sodelovanjem njegove volje in je namerno, zato se predlog *iz* ne uporablja v konstrukcijah, ki izražajo npr. telesne posledice čustev. V zgledih (6) se torej vloga nosilca čustvenega stanja prekriva z vlogo vršilca dejanja. Trdimo lahko, da se predlog *iz* uporablja za izražanje čustva kot vzroka, ki človeka spodbuja k dejanju in je hkrati racionalna utemeljitev njegovega ravnanja.²⁴

Predlog *iz* ima elativni pomen in izraža premikanje, ki poteka iz notranjosti predmeta ali prostora navzven,²⁵ zato priključimo shemo posode, ki je hkrati izhodišče gibanja (Radden 1998: 287). Prav tako kot *od* se predlog *iz* uporablja za upodabljanje samopremikanja (*stopiti iz hiše*) kot tudi prisilnega premikanja (*prenesti nekaj iz hiše*). Obravnavani primeri (6) priključijo scenarij samopremikanja oz. premikanja, ki ga požene človek sam (gl. opombo 20). Samostalniki, ki se prav tako uporabljajo s tem predlogom za izražanje notranjega vzroka, so še npr. radovednost, prepričanje, vljudnost, koristoljubje (gl. primere v Uhlik, Žele 2020: 26). Vsi ti vzroki se nanašajo na zavedna kognitivna stanja (za razliko od vidnih in nevidnih pojavov, katerih samostalniška poimenovanja zahtevajo predlog *od*). Če se torej vzrok metaforično dojema tudi kot sila, je to v tem primeru sila, ki človeka ne obvladuje, ampak ga spodbuja k določenemu ravnanju (Będkowska-Kopczyk 2011: 263–265). Z drugimi besedami, tako v primeru kognitivnih stanj kot čustev gre za dojemanje vzroka kot sile, ki ne kontrolira človekovega dejanja, ampak ga spodbuja k danemu ravnanju. V konstrukcijah s predlogom *iz* prihaja torej do prekrivanja domen: čustvo, vzrok, sila, ki jo človek nadzira, in izhodišče delovanja te sile, ki je v obliki tridimenzionalnega prostora (posode).

²⁴ Uhlik in Žele (2020: 24) navajata, da je v tem primeru zavestno ravnanje povezano z notranjo motivacijo osebk, gl. tudi razlago Dirvena (1995: 61) in Raddena (1998: 287) v zvezi z angleškim *out of* v zvezah s samostalniki čustev.

²⁵ Gl. definicijo *iz* v SSKJ².

3.3 Predlog v

Uporaba predloga v v zvezah s samostalniki čustev za izražanje čustev kot vzrokov je vprašljiva. Tovrstne konstrukcije v prvi vrsti zrcalijo dejstvo, da čustva (in druga stanja) konceptualiziramo kot posode, v katerih se človek metaforično nahaja (Kövecses 2000: 155), npr. *V občini Apače so lastniki psov v strahu*.²⁶ Lahko se dojemajo tudi kot okoliščine, ki spremljajo človekovo dejanje (Dirven 1997: 64), npr. *Romajo v veselju, žalosti, stiskah in prošnjah*. Konstrukcije z glagoli, ki izražajo spremembe stanja ali ravnanje, namigujejo vendarle na dejstvo, da se tudi predložne zveze z v uporabljajo za izražanje vzroka, ki ga Dirven (1997: 64) imenuje nekontrolirani okoliščinski vzrok. Razlika med čustvom, ki se dojema kot okoliščina in kot vzrok, je v tem, da lahko v drugem primeru stavek parafraziramo z vzročnim predlogom *zaradi*, kar je mogoče v zgledih (7). Poglejmo, katero vrsto odzivov zrcalijo ti primeri:

- (7)
- a) *Njegov obraz je v obupu odrevenel.*
 - b) *»Neverjetno!« je v navdušenju pozabila na vsako zadržanost ali previdnost.*
 - c) *Za pedofila ga je razglasil v jezi, zdaj se je opravičil.*
 - d) *Počuti se izdano in si v obupu vzame življenje.*
 - e) *»Moram reči, da sem bila v ljubezni pripravljena delati prevelike kompromise, a treba je ohraniti sebe /.../.*
 - f) *Avgusta 1944 je v strahu pred gestapom odšla v partizane /.../.*

Reakcije (7a) in (7b) lahko interpretiramo kot nekontrolirane, in sicer tonične (7a) oz. mentalne (7b), medtem ko se primeri od (7c) do (7e) nanašajo na različne oblike ravnanja. Vršilskost dejanja osebk v teh primerih niha med nizko v prvih dveh zgledih (gre za nehotene oz. prisilne odzive kot v primerih z *od*) in bolj visoko v ostalih zgledih. Čeprav primeri (7c) do (7e) izražajo zavedno ravnanje, ga vendarle interpretiramo kot nenamerno, kajti gre za ravnanje, ki je samouničujoče (7d) ali takšno, ki ga potem človek obžaluje (7c) in (7e). Stavek (7f) lahko interpretiramo na dva načina: kot prvo, da je oseba občutila strah, ko je odšla med partizane (strah kot okoliščina njenega odhoda), kot drugo, da je strah bil vzrok njenega dejanja, ki ga je naredila neposredno pod njegovim vplivom, sicer pa ni nameravala oditi med partizane (strah kot vzrok njenega odhoda).

Sklepam, da se vloga nosilca čustvenega stanja v primerih z v prekriva z vlogo nosilca posledičnega stanja v (7a) in (7b) in vršilca dejanja v (7c) do (7e), vendarle pa je to prisilni vršilec, ki ne nadzoruje popolnoma svoje reakcije pod vplivom čustva. V (7f), odvisno od interpretacije, se vloga nosilca čustvenega stanja prekriva ali z vršilcem dejanja ali s prisilnim vršilcem.

²⁶ Gl. tudi metaforo STANJE JE OMEJEN PROSTOR, V KATEREM SE NAHAJA ČLOVEK (Lakoff in Johnson 1999: 180).

Shematičen pomen predloga je lokativni²⁷ in se opira na fizično izkušnjo vsebovanja (ang. *containment, inclusion*), ki jo prav tako zrcali predkonceptualna shema posode. Z vprašanjem, kakšna je prostorska motivacija uporabe predloga v v vzročno-posledičnih konstrukcijah s samostalniki čustev, sta se soočila tudi Dirven (1997) in Radden (1998), ki obravnavata vzročne konstrukcije z angleškim *in*. Oba avtorja pravita, da gre za analogijo s fizičnimi okoliščinami, ki metaforično obdajajo človeka in ki jih človek ne more kontrolirati.²⁸ Mednje, enako kot v primeru zgledeov s predlogom *od*, sodijo naravni pojavi.²⁹ Po Raddenu (1998: 276) se lahko tako fizične okoliščine kot čustva konceptualizirajo tudi kot zaprta posoda, ki omejuje delovanje človeka. Hkrati se te okoliščine dojemajo kot sile, ki prevzemajo nadzor nad njegovimi reakcijami. Z drugimi besedami, človek je metaforično omejen in obvladan s strani čustva. Zato lahko tudi primere, ki v slovenščini zrcalijo zavestno ravnanje, interpretiramo na način, da je človek pod vplivom čustva in zato njegovo ravnanje ni popolnoma kontrolirano (za razliko od primerov s predlogom *iz*) (gl. Będkowska-Kopczyk 2009: 39). V konstrukcijah s predlogom *v* se prekrivajo naslednje domene: čustvo, vzrok, posoda, v kateri se nahaja človek, in sila, ki nanj v tej posodi vpliva in ki je človek ne more popolnoma kontrolirati.

3.4 Predlog zaradi

Primeri z vzročnim predlogom *zaradi* lahko izražajo vse zgoraj obravnavane vrste vedenja, ki nastopa pod vplivom čustev, torej tako nehotene odzive telesa (8a),³⁰ nenamerno (8b), kot tudi namerno ravnanje (8c). V tovrstnih konstrukcijah se semantična vloga nosilca čustvenega stanja osebka torej lahko prekriva z nosilcem posledičnega stanja (kot v konstrukcijah z *od*), prisilnim vršilcem dejanja (kot v nekaterih konstrukcijah z *od in v*) ali z vršilcem dejanja (kot v konstrukcijah z *iz*).

(8)

- a) *Zaradi strahu in šoka je povsem otrdel in še po mnogih letih si ne opomore.*
- b) *Zaradi jeze sem tako močno udaril v vrata, da sem imel poškodbo, ki sem jo nato malce skrival.*
- c) *Irski volivci so rekli ‚ne‘ zaradi jeze /.../.*

Zaradi ne priključuje prostorskega dojetanja čustva kot sile, zato sklepamo, da samostalniki, ki nastopajo v teh konstrukcijah, izražajo notranji vzrok vedenja, ne glede na to, ali je to vedenje s strani človeka kontrolirano ali ne. Po mojem mnenju lahko tudi zglede v (8) interpretiramo na način, da izražajo dojetanje čustva kot notranjega vzroka in hkrati tudi kot razloga, ki objektivno utemeljuje nastanek določene reakcije (čeprav slovarska razlaga predloga *zaradi* ne navaja pomena ‘za

²⁷ Po SSKJ² se predlog *v* v mestniški vezavi uporablja za izražanje ‚mesta znotraj česa‘, v tožilniški pa za izražanje ‚usmerjenosti navznoter‘.

²⁸ Gl. tudi pomen *v* ‚za izražanje predmeta, ki kaj obdaja‘ v SSKJ².

²⁹ Npr. *Pod njegovo cerado se je v vročini dobesedno dušilo 31 državljanov Iraka /.../.*

³⁰ Predlog *zaradi* za razliko od predloga *od* ne tvori frazeoloških enot, ki izražajo nehotene reakcije.

izražanje razloga'). Pri izražanju čustva kot razloga prihaja do intelektualne obravnave čustva kot vzroka tako za kontrolirano kot za nekontrolirano vedenje. Ta obravnava nastopa med zavestnim opazovanjem vedenja drugih ali samoopazovanjem.

Pri tej interpretaciji se opiram na mnenje Snoja (2015) v *Jezikovni svetovalnici*, ki razliko med vzrokom in razlogom razlaga s tem, da »gre za isti pojav, pogledan z različnih zornih kotov«. To interpretacijo podpira še dejstvo, da v istem stavku poleg *zaradi* uporabimo z istim samostalnikom čustva še *iz*:

(9)

- a) *Svoje zgodbe je napisal zaradi ljubezni in iz ljubezni do hiš.*
- b) *Iz ljubezni in zaradi nje je nastala večina skladb, ki so jih peli in igrali člani odličnega vokalno-instrumentalnega ansambla Barocontemporain.*

Ugotovimo lahko, da oba predloga prinašata različni informaciji. V obeh zgledih v (9) gre za racionalno in namerno ravnanje (oz. ustvarjalni akt), ki ga ljubezen povzroča (*iz ljubezni*) in ga hkrati objektivno utemeljuje (*zaradi ljubezni*).

4 Sklepne ugotovitve

V članku smo ugotovili, da je izbira predloga v vzročnih konstrukcijah s samostalniki čustev odvisna od tega, ali se čustvo kot notranji vzrok človekovega vedenja konceptualizira kot sila, ki nanj vpliva, ali kot razlog njegovih reakcij. V prvem primeru se uporabljajo predlogi s prostorskim pomenom, ki so specializirani za izražanje določenih vrst odzivov glede na stopnjo vršilskosti osebkov. Predlog *od* se uporablja v konstrukcijah, v katerih se čustvo dojema kot sila, ki je človek ne nadzira. Reakcije, ki jih izražajo glagoli, nastopajo prisilno, zato so z njegove strani nekontrolirane in nehotene. V konstrukcijah z glagoli, ki izražajo prisilne fiziološke in mentalne odzive, se semantična vloga nosilca čustvenega stanja prekriva z vlogo nosilca posledičnega stanja, ki meji na vlogo prizadetega (*patiensa*), medtem ko se v zgledih, ki izražajo dejanja (različne vrste ekspresivnih in instrumentalnih odzivov), vloga nosilca čustvenega stanja prekriva z vlogo, ki smo jo definirali kot prisilni vršilec dejanja. Isto velja za konstrukcije s predlogom *v*, ki se uporabljajo tako za izražanje fizioloških in mentalnih sprememb kot ravnanja. Ravnanje, ki ga izražajo glagoli v teh konstrukcijah, je nadzorovano, vendar ni namerno. V konstrukcijah s predlogom *v* se čustvo dojema kot posoda, ki človeka obdaja in vpliva na njegovo vedenje kot neobvladljiva zunanja sila. Tudi v konstrukcijah s predlogom *iz* se čustvo kot vzrok dojema kot posoda, vendar je ta predlog specializiran za izražanje hotenih in namernih reakcij, zato osebek nosi tudi semantično vlogo vršilca dejanja. Gre za konceptualizacijo čustva kot odprte posode, iz katere izvira delovanje človeka, in hkrati kot sile, ki človeka spodbuja k določenemu ravnanju. Na drugi strani se predlog *zaradi* uporablja v konstrukcijah, v katerih glagoli izražajo vse vrste reakcij, ne glede na stopnjo vršilskosti osebkov. Konstrukcije s tem predlogom ne aktualizirajo dojemanja čustva kot sile, ampak kot vzroka določene reakcije in hkrati razloga, ki to reakcijo objektivno utemeljuje.

Glede na merila, ki jih drugi jezikoslovci navajajo kot bistvena za razlikovanje med tipi vzrokov, lahko rečemo, da je čustvo v luči konstrukcij z vsemi obravnavanimi predlogi časovno opredeljeno kot neposredni vzrok, ki nastopa istočasno s posledičnim dogodkom. Razlike najdemo med prostorsko motivacijo vzroka in njegovo subjektivnostjo oz. objektivnostjo. V vseh primerih je čustvo notranji vzrok, saj ga človek občuti, zato lahko rečemo, da je tudi subjektivna motivacija njegovega ravnanja. V konstrukcijah s predlogi *od*, *iz* in *v* je čustvo prostorsko upodobljeno kot sila, ki jo človek lahko kontrolira ali pa ne, medtem ko je v konstrukcijah z *zaradi* izpostavljeno tudi objektivno razmerje med čustvom in posledičnim dogodkom.

Literatura

Battacchi, Marco, W.; Suslow, Thomas; Renna, Margherita, 1997: *Emotion und Sprache: Zur Definition der Emotion und ihren Beziehungen zu kognitiven Prozessen, dem Gedächtnis und der Sprache*. Peter Lang: Frankfurt.

Będkowska-Kopczyk, Agnieszka, 2004: *Jezikovna podoba negativnih čustev v slovenskem jeziku. Kognitivni pristop*. Prev. T. Jamnik. Ljubljana: Študentska založba.

Będkowska-Kopczyk, Agnieszka, 2009: W "pojemniku uczuć". Analiza wybranych konstrukcji przyimkowych w języku polskim i słoweńskim. Generowicz, Ilona; Kaczmarska, Elżbieta; Doliński, Ignacy, M. (ur.). *Świat ukryty w słowach, czyli o znaczeniu gramatycznym, leksykalnym i etymologicznym*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego. 27–44.

Będkowska-Kopczyk, Agnieszka, 2011: Emotions as causes of human behavior in Polish and Slovene. Janda, Laura, A.; Grygiel, Marcin (ur.): *Slavic Linguistics in a Cognitive Framework*. Frankfurt am Main: Peter Lang. 251–270.

Będkowska-Kopczyk, Agnieszka; Fantur, Mirjam, 2018: Warum zittern wir vor Wut? Psychophysiologische Erklärungen von figurativen Äußerungen der Wut im Slowenischen und Deutschen. Będkowska-Kopczyk, Agnieszka; Pfandl, Heinrich (ur.): *Slavofraz 2016: Phraseologie und (naive) Psychologie*. Hamburg: Verlag Dr. Kovač. 369–380.

Dirven, René, 1995: The construal of cause: The case of cause prepositions. Taylor, John, R.; MacLaury, Robert, E. (ur.): *Language and the Cognitive Construal of the World*. Berlin & New York: Mouton de Gruyter. 95–118.

Dirven, René, 1997: Emotions as cause and the cause of emotions. Niemeier, Suzanne; Dirven, René (ur.): *The Language of Emotions: Conceptualization, Expression, and Theoretical Foundation*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. 55–84.

Dziwirek, Katarzyna; Lewandowska-Tomaszczyk, Barbara, 2010: *Complex Emotions and Grammatical Mismatches: A Contrastive Corpus-Based Study*. Berlin, New York: de Gruyter Mouton.

Jemec, Mateja, 1999: Človeku dobro dene, če se izrobanti. *Jezik in slovstvo* 44/6. 229–236.

Johnson, Mark, 1986: *The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason*. Chicago, London: The University of Chicago Press.

Kempf, Zdzisław, 2007: *Próba teorii przypadków. Część II*. Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.

Kövecses, Zoltan, 1990: *Emotion Concepts*. New York et al.: Springer-Verlag.

- Kövecses, Zoltan, 2000: *Metaphor and Emotion. Language, Culture, and Body in Human Feeling*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lakoff, George, 1987: *Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal About the Mind*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lakoff, Georg; Johnson, Mark, 1980: *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lakoff, Georg; Johnson, Mark, 1999: *Philosophy in the Flesh. The Embodied Mind and its Challenge to Western Thought*. New York: Basic Books.
- Lamovec, Tanja, 1991: *Emocije*. Ljubljana: Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Langacker, Ronald W., 1987: *Foundations of Cognitive Grammar. Volume I: Theoretical Prerequisites*. Stanford: Stanford University Press.
- LeDoux, Joseph, 1996: *The Emotional Brain: The Mysterious Underpinnings of Emotional Life*. New York: Simon & Schuster.
- Luraghi, Silvia, 2003: *On the Meaning of Prepositions and Cases. A Study of the Expression of Semantic Roles in Ancient Greek*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Radden, Günter, 1998: The Conceptualization of Emotional Causality by means of Prepositional Phrases. Athanasiadou, Angeliki; Tabakowska, Elżbieta (ur.): *Speaking of Emotions: Conceptualization and Expression*. Berlin & New York: Mouton de Gruyter. 273–294.
- Say, Sergey, v tisku: Imennye pričinnye konstrukcii: parametry tipologičeskoj variantivnosti i issledovatel'skaja anketa. Zaika, N.M. (ur.). *Tipologija pričinnih konstrukcij*, 41 str. [С. С. Сай, в тиску: Именные причинные конструкции: параметры типологической вариативности и исследовательская анкета. Заика, Н.М. (ред.). Типология причинных конструкций. СПб.]
- Snoj, Marko, 2015: *Kako se razlikujeta »vzrok« in »razlog«?* Jezikovna svetovalnica. <<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/>>. (Dostop 20. 4. 2020.)
- Stramljič Breznik, Irena, 2018: Izkustveni temelj konceptualnih metafor za izražanje strahu v slovenskem jeziku. Będkowska-Kopczyk, Agnieszka; Pfandl Heinrich (ur.): *Slavofraz 2016: Phraseologie und (naive) Psychologie*. Hamburg: Verlag Dr. Kovač. 205–216.
- Szwedek, Aleksander, 2009: Are prepositions metaphorical?, Oleksy, Wiesław; Stalmaszczyk, Piotr (ur.): *Cognitive Approaches to Language and Linguistic Data. Studies in Honor of Barbara Lewandowska-Tomaszczyk*. Frankfurt am Main: Peter Lang Verlag. 171–180.
- Szwedek, Aleksander, 2011: *The Ultimate source domain, Review of Cognitive Linguistics*, 9(2), 341–366.
- Šarić, Ljiljana, 2008: *Spatial Concepts in Slavic. A Cognitive Linguistic Study of Prepositions and Cases*. Wiesbaden: Harrasowitz Verlag.
- Talmy, Leonard, 1976: Semantic causative types. Shibatani, Masayoshi (ur.), *Syntax and Semantics. Volume 6. The Grammar of Causative Constructions*. New York, San Francisco, London: Academic Press. 43–116.
- Talmy, Leonard, 2000: *Toward a Cognitive Semantics: Concept Structuring Systems. Vol 1*. Cambridge: MIT Press.
- Talmy, Leonard, 2000a: *Toward a Cognitive Semantics: Typology and Process in Concept Structuring. Vol 2*. Cambridge: MIT Press.

Toporišič, Jože, 2000: *Slovenska slovnica. Četrta prenovljena in razširjena izdaja*. Maribor: Obzorja.

Uhlik, Mladen, Žele, Andreja, 2020: Vzrok v slovenščini: predlogi in predložne zveze, *Slavistična revija*, 68/1. 22–39.

Wierzbicka, Anna, 1996: *Semantics: Primes and Universals*. Oxford University Press.

Korpusi in drugi spletni viri:

Gigafida v2.0 = Korpus Gigafida v2.0 (referenčni, dedupliciran). <<https://www.clarin.si/noske/>>. (Dostop 15. 3.–30. 4. 2020.)

Jezikovna svetovalnica. <<https://svetovalnica.zrc-sazu.si/>>. (Dostop 20. 4. 2020.)

SSKJ² = Slovar slovenskega knjižnega jezika, druga, dopolnjena in deloma prenovljena izdaja. <<https://www.fran.si/>>. (Dostop 15. 3.–30. 4. 2020).